

FEN BİLGİSİ 6, 7, VE 8. SINIF DERS KİTAPLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ASSESSMENT OF COURSE BOOKS USED IN 6, 7, AND 8 TH GRADES FOR SCIENCE LESSON

Cavide DEMİRCİ*

ÖZET: Bu araştırmada halen yürürlükte olan fen bilgisi 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının fen bilgisi öğretmenleri ve fen bilgisi öğretmen adayları tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Eskişehir il merkezinde bulunan ilköğretim okullarından rastgele seçilen 114 fen bilgisi öğretmeni ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi fen bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan 36 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Elde edilen sonuçlara göre 6, 7 ve 8.sınıf fen bilgisi ders kitapları dil ve anlatım boyutunda iyi düzeyde bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: dil ve anlatım, fen bilgisi, ders kitabı inceleme.

ABSTRACT: The aim of this research is to assess the science books used in 6, 7, and 8 th grades by science teachers and trainee teachers. Sample of the research consists of 114 science teachers chosen randomly from primary schools in Eskişehir city center and 36 fourth grades of undergraduated students from Eskişehir Osmangazi University. According to the results those science books used in 6, 7, and 8 th grades have been accepted at the good level for the appropriacy of the language and expression.

Key Words; language and expression. science, examination of course book.

1. GİRİŞ

Ders kitapları özellikle kullanılan dil ve anlatım özelliği bakımından çok dikkatli incelenmelidir. Anadil bilincinin kazandırılması için doğru ve düzgün Türkçe ile yazılmış ders kitapları çok önemli olmaktadır. Yazarlar yazılı anlatım sanatını en iyi şekilde kullanmalı ve Türkçenin zenginliklerini yabancı sözcüklerden arındırılmış duru ve anlaşılır bir Türkçe kullanarak öğrencilere göstermelidirler (Demirel, 2003: 41).

Ders kitabı hazırlama ve incelemede dil ve anlatım bir ölçüttür. Dil bir iletişim aracıdır. Bu aracın ders kitabında kullanılması, iletişim süreci içinde mesajın alıcıya ulaştırılması anlamına gelebilir. İletişim sürecinde kanal doğru bir şekilde işlemezse, süreçte başarılı olunamaz. Bu yüzden ders kitaplarının dil ve anlatım özelliklerine dikkat edilmelidir. Başarılı bir anlatımın yapılmasını sağlamada, yazılı anlatımın öğeleri doğru kullanılmalıdır. Yazılı anlatımın öğeleri: dil bilgisi kuralları; kelimeler; cümle; paragraf ve anlatım şekilleridir. Bu öğelere göre genel olarak dikkat edilmesi gerekenler şunlardır: Dil bilgisi kuralları açısından; kullanılan noktalama işaretleri; sınıf seviyesine uygun olmalı; noktalama işaretleri doğru kullanılmalı; yazım kurallarına uyulmalıdır:

Kelime özellikleri açısından; konu alanına ait kavramlar doğru kullanılmalı; anlatımı güçlü kılmak için sıfat, zarf, zamir, bağlaç, ünlem gibi farklı kelime türleri kullanılmalı; kelimeler öğrencilerin gelişim özelliklerine göre seçilmeli; kelimelerin uzunlukları, okuma becerilerine uygun olmalı; öğrencilerin kelime hazinesi dikkate alınmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002:105). Bir kavram kitabın her yerinde aynı kelime ile ifade edilmelidir. Örneğin : “veya” yerine “ya da “ kullanılmışsa kitabın her yerinde ya da kullanılmalıdır. “örneğin-mesela, kelime-sözcük, cümle-tümce, isim-ad, iletişim-haberleşme, talimat-yönerge” gibi ikili kullanımlara yer verilmemelidir (Ceylan ve Yiğit, 2003:71).

Cümle öğeleri açısından; cümlenin öğelerinin dizilişine dikkat edilmeli; kurallı cümleler kullanılmalı; cümledeki kelime sayısı, sınıf düzeyine uygun olmalı; gereksiz kelime kullanılmamalıdır (Kılıç ve Seven, 2002:105).

Paragraf özellikleri açısından; her bir paragrafın öncelikle kendi içinde bir anlam bütünlüğü olmalı ve paragrafın tamamı bir fikre odaklanmalıdır. Paragrafların da kendi içlerinde giriş, gelişme ve sonuç kısımlarının olması anlam ve fikir bütünlüğü açısından önemlidir. Paragraflar arasındaki bağlantılar da iyi kurulmalıdır. Bu da anlatılanlar arasında ilişki kurulmasında öğrencilere yardımcı olacaktır (Köseoğlu ve diğerleri, 2003:106).

Anlatım şekilleri açısından; ders kitabında, yazarın üslubu hissedilmeli; konu alanlarına göre, farklı anlatım şekilleri kullanılmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002:105).

Öğretmenin dersini düzenli ve daha sistemli sunabilmesine olanak sağlayan ders kitapları eğitimin tüm kademelerinde kullanılan bir araçtır (Pelletier, 1995).

Kaliteli eğitim kaliteli ders kitapları ile gerçekleşir. Kitaplar, öğrencilere öğretim programları ile ilgili konularda bilgi sağlayan, belirli ipuçları veren ve onlara toplumun istediği davranışları kazandıran, araştırma ve inceleme yapmaya yönlendiren, en uygun öğrenme ve öğretme olanağı sunan araçlardan birisidir (Kılıç 2005:39).

Ülkemiz eğitim sisteminde sürekli gündemde olan ders kitapları ile ilgili araştırmaların devam etmesi ve bir ders kitabından beklenileni ne ölçüde gerçekleştirildiğinin ortaya çıkarılması eğitim sistemimizin gelişmesine katkıda bulunacaktır (Yılmaz., A., Seçken. N. ve Morgil, İ.,1998).

Bu nedenle ilköğretim 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitapları programa uygunluk, bilimsel içerik, görsel düzen, dil ve anlatım boyutlarında incelemeye alınmıştır. Bu çalışmada sadece 6, 7 ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutu açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; 2001-2002 öğretim yılında uygulamaya konulan ilköğretim kurumları 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi dersi öğretim programına göre, 2002-2003 öğretim yılında hazırlanan ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunu programı ve ders kitaplarını inceleyen fen bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan lisans öğrencileri ve fen bilgisi öğretmenlerinin görüşlerine bağlı olarak incelemektir

1.2. Problem Cümlesi

Yeni fen bilgisi öğretim programına göre hazırlanan ders kitaplarının dil ve anlatım boyutlarına ilişkin öğretmen ve fen bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan lisans öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenleri ve fen bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan lisans öğrencileri veri toplama aracındaki soruları objektif ve içtenlikle cevaplamışlardır.

1.4. Sınırlılıklar

1. 2001-2002 öğretim yılında uygulamaya konulan İlköğretim kurumları 6., 7. ve 8.sınıflar Fen Bilgisi dersi öğretim programı ile sınırlıdır.

2. 2002-2003 öğretim yılında İlköğretim okullarında okutulan Fen Bilgisi 6, Fen Bilgisi 7, Fen Bilgisi 8 ders kitapları ile sınırlıdır.

3. Araştırma, 2003-2004 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde bulunan ilköğretim okullarından rastgele seçilen 114 fen bilgisi öğretmeni ile sınırlıdır.

4. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 2003-2004 öğretim yılında Fen Bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan 36 lisans öğrencisi ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, survey yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni

Eskişehir ilinde bulunan ilköğretim okullarında görevli fen bilgisi öğretmenleri ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi fen bilgisi öğretmenliği son sınıfta okuyan lisans öğrencileridir.

2.3. Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini, Eskişehir il merkezinde bulunan ilköğretim okullarından rastgele seçilen 114 fen bilgisi öğretmeni ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği son sınıfta okuyan 36 lisans öğrencisi oluşturmuştur.

2.4. Verilerin toplanması

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, Kılıç ve Seven'in Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi kitabındaki Genel Değerlendirme Testi'nin dil ve anlatım bölümü kullanılmıştır.

Genel Değerlendirme Testinde dil ve anlatım bölümü toplam 20 maddeden oluşmuştur. Uygulanan bu ölçeğin alfa güvenirlik katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde istatistiksel yöntemlerden frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$) kullanılmıştır. Aritmetik ortalama değerinin hesaplanmasında $\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$ kullanılmıştır (Karasar, 2000). Genel değerlendirme testindeki her bir madde için; evet derecesine 3 puan, kısmen derecesine 2 puan, hayır derecesine 1 puan verilerek aritmetik ortalama değeri hesaplanmıştır.

Anket formundaki maddelerin fen bilgisi öğretmenleri ve fen bilgisi öğretmenliği bölümü son sınıfta okuyan lisans öğrencilerinin görüşlerine göre incelenebilmesi için, belirlenen dereceler ve sayısal değerler esas alınarak elde edilen aritmetik ortalama değerleri: 1.00'den 1.49'a kadar zayıf, 1.50den 2.49'a kadar orta, 2.50'den 3.00'a kadar iyi olarak belirlenmiştir.

Belirlenen bu değerlere göre her bir madde için hesaplanan aritmetik ortalama değerlendirilerek, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan ders kitaplarının dil ve anlatım soruları bakımından fen bilgisi öğretmenleri ve fen bilgisi öğretmenliği son sınıftaki lisans öğrencilerinin genel görüşleri belirlenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Fen bilgisi öğretmenlerinin ve fen bilgisi öğretmenliği bölümü son sınıfta okuyan lisans öğrencilerinin, yeni fen bilgisi öğretim programına göre hazırlanan ders kitaplarının dil ve anlatım boyutları ile ilgili sorulara verdikleri cevapların istatistik analizi ile elde edilen veriler Tablo 1'de verilmiş ve her bir soru için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 1: Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutu İle İlgili Bulgular

Sor u No	6.SINIF						$\bar{X}$	N	7.SINIF						$\bar{X}$	N	8.SINIF						$\bar{X}$
	Evet		Kısmen		Hayır				Evet		Kısmen		Hayır				Evet		Kısmen		Hayır		
	f	%	f	%	f	%			f	%	f	%	f	%			f	%	f	%	f	%	
1	105	70	30	20	15	10	2,6	150	120	80	15	10	15	10	2,7	150	105	70	30	20	15	10	2,6
2	120	80	15	10	15	10	2,7	150	130	87	15	10	5	3	2,8	150	96	64	54	36	0	0	2,6
3	40	27	105	70	5	3	2,2	150	50	33	90	60	10	7	2,3	150	70	47	45	30	35	23	2,2
4	135	90	15	10	0	0	2,9	150	130	87	15	10	5	3	2,8	150	120	80	15	10	15	10	2,7
5	138	92	5	3	7	5	2,9	150	105	70	30	20	15	10	2,6	150	120	80	15	10	15	10	2,7
6	98	65	40	27	12	8	2,6	150	120	80	15	10	15	10	2,7	150	130	87	15	10	5	3	2,8
7	103	69	38	25	9	6	2,6	150	130	87	15	10	5	3	2,8	150	105	70	30	20	15	10	2,6
8	125	83	16	11	9	6	2,8	150	138	90	15	10	0	0	2,9	150	138	90	15	10	0	0	2,9
9	120	80	15	10	15	10	2,8	150	125	83	16	11	9	6	2,8	150	120	80	15	10	15	10	2,7
10	75	50	75	50	0	0	2,5	150	120	80	15	10	15	10	2,7	150	125	83	16	11	9	6	2,8
11	98	65	40	27	12	8	2,6	150	103	69	38	25	9	6	2,6	150	98	65	40	27	12	8	2,6
12	138	92	5	3	7	5	2,9	150	135	90	15	10	0	0	2,9	150	120	80	15	10	15	10	2,7
13	70	47	45	30	35	23	2,2	150	50	33	90	60	10	7	2,3	150	75	50	60	40	15	10	2,4
14	120	80	15	10	15	10	2,7	150	96	64	54	36	0	0	2,6	150	130	87	15	10	5	3	2,8
15	103	69	38	25	9	6	2,6	150	75	50	75	50	0	0	2,5	150	120	80	15	10	15	10	2,7
16	130	87	15	10	5	3	2,8	150	130	87	15	10	5	3	2,8	150	138	92	5	3	7	5	2,9
17	138	92	5	3	7	5	2,9	150	98	65	40	27	12	8	2,6	150	125	83	16	11	9	6	2,8
18	120	80	15	10	15	10	2,7	150	125	83	16	11	9	6	2,8	150	103	69	38	25	9	6	2,6
19	75	50	75	50	0	0	2,5	150	120	80	15	10	15	10	2,7	150	130	87	15	10	5	3	2,8
20	135	90	15	10	0	0	2,9	150	138	92	5	3	7	5	2,9	150	120	80	15	10	15	10	2,7
6.Sınıf Genel Aritmetik Ortalama: 2,67								7.Sınıf Genel Aritmetik Ortalama: 2,69								8.Sınıf Genel Aritmetik Ort: 2,68							

3.1. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Kullanılan Noktalama İşaretleri Sınıf Seviyesine Uygun mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 1. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.6 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kullanılan noktalama işaretlerinin sınıf seviyesine uygun olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Bu sonuca dayanarak öğretmenler ve öğrencilerine göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kullanılan noktalama işaretlerinin sınıf seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

3.2. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Noktalama İşaretleri Doğru Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 2. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.6 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda noktalama işaretlerinin doğru kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Lisans öğrencileri ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan noktalama işaretlerinin kullanımına genelde dikkat edildiğini, anlam bütünlüğünü bozacak şekilde veya yanlış bir noktalama işaretinin kullanılmadığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda noktalama işaretlerinin doğru kullanılmış olduğu söylenebilir.

3.3. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Yazım (imla) Kurallarına Uygun mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 3. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.2; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.3; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.2 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda yazım (imla) kurallarına uygun olma derecesine; orta düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Lisans öğrencileri ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yazım (imla) kurallarına kısmen uyulduğunu; büyük harf kullanımına, kelime, ek ve sayıların yazılımına dikkat edildiğini ancak son kullanımlara göre kaldırılan şapka (^) işaretinin halen yer aldığını belirtmişlerdir. Şapka (^) işaretinin kullanımına örnek olarak 6. sınıf Fen Bilgisi kitabında sayfa 15’te yer alan sitoplâzma, sayfa 32’de yer alan kloroplâst, sayfa 72’de yer alan tıbbî, sayfa 154’te yer alan plâstik kelimelerini göstermişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda yazım (imla) kurallarına uygun olma konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.4. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Konu Alanına Ait Kavramlar Doğru Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 4. soruya 6.sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda konu alanına ait kavramların doğru kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında konu alanına ait kavramların doğru olarak kullanıldığını, kavramların anlamlarının da metin içinde açıklandığını belirtmişlerdir. Kavram anlamlarının açıklanmasına örnek olarak 8. sınıf Fen Bilgisi kitabında sayfa 110’da yer alan “Canlılar her homolog kromozomunun birini anneden diğerini babadan aldığına göre bir insan eşey hücreleri ile anneden n=23, babadan da n=23 kromozom almış olmalıdır. n sayıda, yani bir takım kromozom içeren hücrelere haploit (monoploit) denir.” cümlesi ile sayfa 119’da yer alan “Bir gövde üzerine sarmal dizilmiş küçük yapraklarla rizoitlerden oluşan bir kara yosununa gametofit döl adı da verilir.” cümlesini göstermişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda konu alanına ait kavramların doğru kullanılmış olduğu söylenebilir.

3.5. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Anlatımı Güçlü Kılmak İçin Farklı Kelime Türleri Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 5. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda anlatımı güçlü kılmak için farklı kelime türlerinin kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında anlatımı güçlü kılmak için isim, sıfat, zamir, fiil, zarf, edat, bağlaç ve ünlem gibi farklı kelime türlerinin kullanıldığını bu nedenle anlatımın akıcı olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda anlatımı güçlü kılmak için farklı kelime türlerinin kullanılmış olduğu söylenebilir.

3.6. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Kelimeler Öğrencilerin Gelişim Özelliklerine Göre Seçilmiş mi? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 6. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.8 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kelimelerin öğrencilerin gelişim özelliklerine göre seçilme derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Bu sonuca dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kelimelerin öğrencilerin gelişim özelliklerine göre seçilmiş olduğu söylenebilir.

3.7. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Kelimelerin Uzunlukları Öğrencilerin Okuma Becerilerine Uygun mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 7. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.6 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kelimelerin uzunluklarının okuma becerilerine uygun olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrencileri ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan kelimelerin uzunluklarının yedi ile dokuz hece arasında değiştiğini bu kelime uzunluklarının öğrencilerin okuma becerilerine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda kelimelerin uzunluklarının öğrencilerin okuma becerilerine uygun olduğu söylenebilir.

3.8. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Çocuğun Kelime Hazinesi Dikkate Alınmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 8. soruya 6.sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 8.sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.9 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda çocuğun kelime hazinesinin dikkate alınmış olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan kelimelerin öğrencilerin kelime hazinesi dikkate alınarak hazırlandığını, anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamları ile birlikte verilerek öğrencinin kelime hazinesini geliştirmeye yönelik yapıldığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda çocuğun kelime hazinesinin dikkate alınmış olduğu söylenebilir.

3.9. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Bir Kavrama Karşılık Kitabın Her Yerinde Aynı Kelimeler Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 9. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda bir kavrama karşılık kitabın her yerinde aynı kelimelerin kullanılmış olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında bir kavrama karşılık kitabın her yerinde aynı kelimelerin kullanılmış olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak 6. sınıf Fen Bilgisi kitabının 4. ünitesinde yer alan “örneğin” kelimesinin tüm ünite boyunca örneğin olarak kullanıldığını ve eşanlamlısının kullanılmadığını belirtmiştir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil

ve anlatım boyutunda bir kavrama karşılık kitabın her yerinde aynı kelimelerin kullanılmış olduğu söylenebilir.

3.10. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Türkçe Olmayan Kelimelere Yer Verilmekten Kaçınılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 10. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.5; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.8 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda Türkçe olmayan kelimelere yer verilmekten kaçınılmış olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında Türkçe olmayan kelimelere fazla yer verilmediğini, verilmesi gereken yabancı kelimelerin hemen yanında parantez içinde okunuşunun verildiğini belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak 6. sınıf Fen Bilgisi kitabı sayfa 77’de “Kan yoluyla bulaşan hastalıklara örnek olarak AIDS (eyds), hepatit B ve C gibi hastalıklar verilebilir” cümlesini, 7. sınıf Fen Bilgisi kitabı sayfa: 65’te “SI birim sisteminde kuvvet birimi Newton (Nevton)’dır” cümlesini 8. sınıf Fen Bilgisi kitabı sayfa 114’de yer alan “Sinapsis sırasında kromatitler arasında parça değişimi [crossing-over (krosing ovır)] olur” cümlesini söylemişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda Türkçe olmayan kelimelere yer verilmekten kaçınılmış olduğu söylenebilir.

3.11. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Cümlelerin Öğelerinin Dizilişine Dikkat Edilmiş mi? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 11. soruya 6.sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.6 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerin öğelerinin dizilişine dikkat edilmiş olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarındaki cümlelerin öğelerinin dizilişine genelde dikkat edildiğini bu durumda okuma akıcılığını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerin öğelerinin dizilişine dikkat edilmiş olduğu söylenebilir.

3.12. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Cümleler Kurallı mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 12. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerin kurallı olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarındaki cümlelerin kurallı olarak özne-nesne-yüklem ya da özne-tümleç-yüklem öge dizilişi ile yer aldığı çok nadir devrik cümlelerin kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerin kurallı olduğu söylenebilir.

3.13. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Cümledeki Kelime Sayısı Sınıf Düzeyine Uygun mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 13. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.2; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.3; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.4 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümledeki kelime sayısının sınıf düzeyine uygun olma derecesine; orta düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrencileri ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan bazı cümlelerin kelime sayısının sınıf düzeyine göre fazla olduğunu bu cümlelerin birkaç cümle ile anlatılmasının daha uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak 6.sınıf Fen Bilgisi ders kitabı sayfa 111’de “Sıcak bir cismi soğuk bir cisme belirli bir süre dokundurduğumuzda her iki cismin sıcaklığı eşit olana kadar sıcak cisimden soğuk cisme ısı geçişi olduğunu biliyorsunuz.” cümlesini göstermişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenleri ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümledeki kelime sayısının sınıf düzeyine uygun olma konusunda eksiklikleri olduğu söylenebilir.

3.14. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Cümlelerde Gereksiz Kelime Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 14. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.8 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerde gereksiz kelime kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan cümlelerde gereksiz kelimelerin genelde kullanılmamış olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda cümlelerde gereksiz kelime kullanılmamış olduğu söylenebilir.

3.15. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Her Bir Paragraf Bir Fikri Açıklamaya Yönelik mi? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 15. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.5; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda her bir paragrafın bir fikri açıklamaya yönelik olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Bu sonuca dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda her bir paragrafın bir fikri açıklamaya yönelik olduğu söylenebilir.

3.16. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Paragraflar Kendi İçlerinde Giriş Gelişme ve Sonuç Cümlelerinden Oluşmuş mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 16. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.9 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda paragrafların kendi içlerinde giriş gelişme ve sonuç cümlelerinden oluşma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan bir ve iki cümleden fazla olan paragrafların giriş, gelişme ve sonuç cümlelerinden oluştuğunu belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak 8. sınıf Fen Bilgisi ders kitabı sayfa 113’de yer alan

“Domates, patates, kuş, kedi gibi çok hücreli canlıları düşününüz (GİRİŞ). Çok hücreli canlıların vücut hücrelerinden birisi bölünerek yeni bir canlı oluşturamaz (GELİŞME). Çok hücreli canlılar, üremelerini sağlayan eşey hücreleri oluşturur (SONUÇ).”paragrafını göstermişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda paragrafların kendi içlerinde giriş gelişme ve sonuç cümlelerinden oluşmuş olduğu söylenebilir.

3.17. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Ana Fikrin Özelliğine Göre Farklı Metin Yapıları Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 17. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.6; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.8 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ana fikrin özelliğine göre farklı metin yapıları kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında ana fikrin özelliğine göre; tek bir fikri içeren metinler, ardışık sırayı anlatan metinler, iki yada daha fazla fikri karşılaştıran metinler olmak üzere üç çeşit metin yapısının kullanılmış olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak 8. sınıf Fen Bilgisi ders kitabı sayfa 53’de yer alan tek bir fikri içeren zorunlu aminoasitlerin işlendiği metin, sayfa 55’te yer alan iki fikri karşılaştıran su ihtiyacını karşılayan ve suya ihtiyaç duymamıza sebep olan besinlerin karşılaştırıldığı metin ve sayfa 62’de yer alan ardışık bir sırayı anlatan ATP’den enerji elde edilmesini anlatan metni söylemişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ana fikrin özelliğine göre farklı metin yapılarının kullanılmış olduğu söylenebilir.

3.18. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Metindeki Paragraflar Arasındaki Bağlantılar Açık Bir Şekilde Kurulmuş mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 18. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.8; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.6 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda metindeki paragraflar arasındaki bağlantıların açık bir şekilde kurulmuş olma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Bu sonuca dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda metindeki paragraflar arasındaki bağlantıların açık bir şekilde kurulmuş olduğu söylenebilir.

3.19. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Ders Kitabında Yazarın Üslubu Hissediliyor mu? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 19. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.5; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.7; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.8 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ders kitabında yazarın üslubunun hissedilme derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında yer alan ünitelerde anlatılan olayların, sorulan soruların ve hayal edilmesi istenen düşüncelerin yazarın üslubunu yansıttığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ders kitabında yazarın üslubunun hissedildiği söylenebilir.

3.20. Yeni Fen Bilgisi Öğretimi Programına Göre Hazırlanan 6., 7. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Boyutunda Ders Kitaplarında Konu Alanlarına Göre Farklı Anlatım Şekilleri Kullanılmış mı? Sorusuna Ait Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de verilen 20. soruya 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için bulunan 2.9; 8. sınıf fen bilgisi kitabı için bulunan 2.7 aritmetik ortalama değerine göre; araştırmaya katılan öğretmenler ve öğrencilerin, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ders kitaplarında konu alanlarına göre farklı anlatım şekillerinin kullanılma derecesine; iyi düzeyde katıldıkları sonucu çıkmıştır. Öğrenciler ve öğretmenler ortak görüş olarak; 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarında kavramlar açıklanırken açıklama anlatım şekli, öğrencilere sorular sorularak tartışma anlatım şekli, günlük hayattan verilen örneklerle de betimleme anlatım şeklinin kullanılmış olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlara dayanarak öğretmenler ve öğrencilere göre, 6., 7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda ders kitaplarında konu alanlarına göre farklı anlatım şekillerinin kullanılmış olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ve öğretmenlerin, genel değerlendirme ölçeğindeki dil ve anlatım boyutu altındaki her bir soruya verdikleri cevapların sayısal değerlerinin aritmetik ortalaması Tablo 1’de görüldüğü gibi 6., 7. ve 8. sınıf ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda değerlendirilmesinde ölçekteki 1,2,4,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18,19,20’inci maddelerin aritmetik ortalaması 2,50 ile 3,00 arasında değiştiğinden iyi; 3 ve 13’üncü maddelerin aritmetik ortalaması 1,50 ile 2,49 arasında değiştiğinden orta olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ve öğretmenlerin, genel değerlendirme ölçeğindeki dil ve anlatım boyutu altındaki soruların tamamına verdikleri cevapların sayısal değerlerinin genel aritmetik ortalaması 6. sınıf fen bilgisi ders kitabı için 2.67, 7. sınıf fen bilgisi ders kitabı için 2.69, 8. sınıf fen bilgisi ders kitabı için 2.68 olarak bulunmuştur. Buna göre araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin yeni fen bilgisi öğretim programına göre hazırlanan ders kitaplarının dil ve anlatım boyutlarına iyi düzeyde katıldıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak

1) Öğrenciler ve öğretmenlerin görüşlerine göre, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6.,7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutunda; kullanılan noktalama işaretlerinin sınıf seviyesine uygun olduğu, noktalama işaretlerinin doğru kullanıldığı, konu alanına ait kavramların doğru kullanıldığı, anlatımı güçlü kılmak için farklı kelime türlerinin kullanıldığı, kelimelerin öğrencilerin gelişim özelliklerine göre seçildiği, kelimelerin uzunluklarının öğrencilerin okuma becerilerine uygun olduğu, çocuğun kelime hazinesinin dikkate alındığı, bir kavrama karşılık kitabın her yerinde aynı kelimelerin kullanıldığı, Türkçe olmayan kelimelere yer verilmekten kaçınılmış olduğu, cümlenin öğelerinin dizilişine dikkat edilmiş olduğu, cümlelerin kurallı olduğu, cümlelerde gereksiz kelimelerin kullanılmamış olduğu, her bir paragrafın bir fikri açıklamaya yönelik olduğu, paragrafların kendi içlerinde giriş gelişme ve sonuç cümlelerinden oluşmuş olduğu, ana fikrin özelliğine göre farklı metin yapılarının kullanılmış olduğu, metindeki paragraflar arasındaki bağlantıların açık bir şekilde kurulmuş olduğu, ders kitabında yazarın üslubunun hissedilmiş olduğu, ders kitabında konu alanlarına göre farklı anlatım şekillerinin kullanılmasına uyulduğu sonucuna varılmıştır.

2) Öğrenciler ve öğretmenlerin görüşlerine göre, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6.,7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutlarında; yazım (imla) kurallarına uygun olmasında, cümledeki kelime sayısının sınıf düzeyine uygun olmasında, eksiklikleri olduğu sonucuna varılmıştır.

3) Öğrenciler ve öğretmenlerin görüşlerine göre, yeni fen bilgisi öğretimi programına göre hazırlanan 6.,7. ve 8. sınıf fen bilgisi ders kitaplarının dil ve anlatım boyutlarında; iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak şu önerilerde bulunulabilir.

1) Yeni fen bilgisi öğretim programının dil ve anlatım boyutunda uygunluğu iyi düzeyde bulunmuştur. Bu boyutları içeren iki madde de eksiklikler vardır. Bu eksiklikler yeniden gözden geçirilmelidir

2) Ders kitaplarının yazımı aşamasında alan uzmanlarının yanı sıra, fen bilgisi öğretmenleri, fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan son sınıf öğrencilerinin de görüşleri alınmalıdır.

5. KAYNAKLAR

- Büyük, Ş., Salmaner, V., Baş, Z.B., Görür, N. (2002). *İlköğretim Fen Bilgisi 7 Ders Kitabı*. İstanbul. Milli Eğitim Basımevi.
- Ceylan, E. ve Yiğit, B. (2003) *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2003). *Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güngör, B., Dökme, İ., Ülker, S., Yıldırım, N., Aydın, R. ve Baş, Z.B. (2002). *İlköğretim Fen Bilgisi 6 Ders Kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karasar, N. (2000). *Biimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kılıç, D. (2005). Ders kitabının öğretimdeki yeri. Ö.Demirel ve K. Kıroğlu (Ed.), *Konu alanı ders kitabı incelemesi içinde* (s.37-53). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Koyuncu, A.Ç., Tiryaki, N., Kavas, B. ve Salmaner V. (2002). *İlköğretim Fen Bilgisi 8 Ders Kitabı*. İstanbul: M.E.Basımevi.
- Köseoğlu, F., Atasoy, B., Kavak, N., Akkuş, H., Budak, E., Tümay, H., Kadayıfçı, H., Taşdelen, U. (2003). *Bir Fen Bilgisi Ders Kitabı Nasıl Olmalı* Ankara: Asil Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Seçken N., Morgil, İ., (1998). Lise XI. sınıf kimya III ders kitaplarının kimya eğitimine uygulamalarının araştırılması, *H.Ü. , Eğitim Fak. Dergisi*. Ankara.
- Pelletier, C. M. (1995). *A handbook of techniques and strategies for coaching student teachers*, A Simon and Schuster Company, USA.

Extended Abstract

Language and expression are criterions for preparation and observation of course book and language is a communication tool. Using this tool in the course book may mean that message has reached to recipient within communication duration. If channel within communication duration does not be heard in the correct way, process would not be succeed. For this reason, the course book's language and communication characteristics must be paid attention. Components of written expression must be applied precisely for providing a successful expression. The components of written expression are words, sentence, paragraph, expression methods and grammar rules. According to these components, things giving importance generally are those: In terms of grammar rules, using punctuation marks must be suitable to the class level, punctuation marks must be applied in the correct way and written rules must be obeyed. In terms of words properties, subjects belonging to the concept must be applied exactly. Different word types must be used for improvement of expression such adjective, adverb, conjunction, pronoun, exclamation as. The word must be chosen in terms of student's development progress. The word's length must be suitable to the student's reading ability and the student's words capacity must be paid attention. A concept must be expressed the same words in everywhere of the book. To illustrate, when instead of "veya", "yada" is used, "ya da" must be used in everywhere of the book.

Binary applications must not be applied such as örneğin- mesela, kelime- sözcük, cümle- tümce, isim- ad, iletişim- haberleşme, talimat- yönerge. In terms of sentence components, the sentence component's range must be given importance. Regular sentences must be applied and the words count in the sentences must be suitable to the class level and unnecessary words must not be used. In terms of properties of paragraph, every paragraph must be expression integrity within itself primarily and the whole paragraph must be focused an idea. Being parts of paragraph's introduction, development and conclusion within itself must be important for the point of meaning and idea integrity. Connections in the paragraphs must be constructed well. This will be helpful for the students for the construction of connection within explained things. In terms of expression methods, writer's style must be felt in the course book and different expression styles must be used according to subject areas. The course books which provide presentation of lessons of teachers more orderly and systemly are instruments within all steps of education. Qualified education must come true with qualified course books. The books give specific clues and information to the students about teaching programs.

At the same time they provide community's wishes behaviours and lead the students to the observation and examination. They are one of the most important tools presenting the most suitable learning and teaching facility. In this research sixth, seventh and eight grades science books which are still being in force are aimed to be assessed by science teachers and trainee teachers. The sample of research has been made by the 114 science teachers selected at random at the primary schools and 36 final year licence students at Eskişehir Osmangazi University. In this research language and expression section of the General Assessment Test in Kılıç and Seven's Subject Field Course Book has been used as datum collector means. Language and Expression Section consists of 20 items in General Assessment Test. The alfa reliability coefficient of this questionnaire was found to be 0,82. In datum analysis frequency, percent and arithmetic average have been used. In the calculation of arithmetic

average value $\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$ has been used.

According to Science teachers and final year Science teachers at University in 6th, 7th and 8th grades science teaching programme in the language and expression dimension. The words that are not Turkish have been avoided. The order of the sentence components has been taken note. Sentences are regular. Unnecessary words have not been used. Every paragraph is aimed at explaining an idea. In the paragraphs there are introduction, developing and conclusio parts.

According to the central theme different texts have been used. The connections have been made between the paragraphs in the text. The Authhor's style has been felt in the coursebook for the subject fields. Different expression shapes have been used in good level in the course books. Yet there is differency in punctuation and the number of words in sentence for the class level. These suggestions can be made dependent on these results. The language and expression of new Science Education Programme has been found in good level. The two items which include these dimensions have deficiencies. These deficiencies must be revised. While the course books are being written, besides experts, science teachers and final year science students and 6th, 7th and 8th grades students must be asked their opinions.